

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ**

ИЗВЕШТАЈ

**Од извршен увид во Јавната здравствена организација
Психијатриска болница „Скопје,, - Скопје, Одделение за вонболничка
заштита и унапредување на менталното здравје “Пролет”- Скопје и
Психијатриската болница “Демир Хисар” во Демир Хисар**

Скопје, октомври 2006 година

Согласно Програмата за работа на Народниот правобранител за 2005 година на 29.08.2005 година, 30.08.2005 и 05.09.2005 година беше извршен увид во работата на Јавната здравствена организација Психијатриска болница „Скопје,,- Скопје, Одделение за вонболничка заштита и унапредување на менталното здравје “Пролет” во Скопје во состав на Психијатариската болница во Скопје и на Јавната здравствена организација Психијатриска болница “Демир Хисар” во Демир Хисар.

КОНСТАТАЦИИ

1. Од увидот се констатираа повеќе недостатоци кои придонесуваа за загрозување и повреда на основните човекови права на корисниците на услугите во посетените установи, а како недостатоци би ги потенцирале следните:

- Несоодветни просторни услови за сместување на корисниците на услугите (стари кревети, ископани подови и влажни ѕидови, санитарни јазел под секакви стандарди, слабо затоплување во зимските месеци); недоволен број на соодветен медицински и друг кадар за примена на современи начини на лекување и работа со корисниците на услугите заради подобрување или стагнирање на здравствената состојба, како и заради подобрување за самостоен живот или за враќање во семејството; (Во Психијатриските болници во Скопје и во Демир Хисар)

- се уште недовољно едуциран и обучен кадар за примена на современи начини на лекување на ментално болни лица;

- недовољна едуцираност и оспособеност на сите семејства што имаат ментално болни лица за да ги прифатат болните без предрасуди и одбивност и соодветно да се грижат за нив;

- исхрана лоша и недовољна (според изјавите на корисниците на услугите);

- недостиг на средства за спроведување на реформите што треба да придонесат за промена на класичниот начин на лекување и намалување на бројот на корисници кои подолг период остануваат да живеат во болнички услови заборавени од семејството и од општеството, без нивна рехабилитација и оспособување за самостоен живот или за живот надвор од болнички услови;

- непочитување на договорените обврски преземени од надлежните органи за обезбедување услови за спроведување на реформите особено за отварање на повеќе дневни центри или друг вид помали центри каде ќе се оспособуваат и болните и нивните семејства за живот надвор од болнички услови;

- во секое одделение во болниците во Скопје и во Демир Хисар престојуваат по 50 корисници, што е голем број поради што е тешко ефективно да се применуваат едукативните и социјално психолошките третмани, иако според директорите на двете установи и во такви услови

споменатите третмани се изведуват во секое одделение, како и во посебно одделение за едукација, односно рехабилитационални активности што придонесуваат за подобар третман на корисниците.

2. Како позитивни промени во третманот на корисниците на услугите би ги истакнале следните:

- започнатите реформи во организацијата и начинот на работа во психијатриските болници;

- третирањето на корисниците на услугите на болницата во дневните центри дава доста позитивни резултати, односно корисниците што најмалку пет години постојано биле на болничко лекување само за една година во дневниот центар се оспособуваат за самостоен живот или за враќање во семејството или пак за живеење во заедница со друг корисник на дневниот центар, се вработуваат или го продолжуваат образованието;

- корисниците во дневните центри не само што се оспособуваат за самостоен живот и се почитуваат нивните права и желби, туку тие се оспособуваат за работа, се развиваат нивните уметнички и други способности, се обучуваат, а се работи и со семејствата, па и со поширокото опкружување, односно со соседите за болниот да биде прифатен без предрасуди и одбивност;

- корисниците на дневните центри зависно од нивните психички и физички способности се вработуваат во заштитни работилници каде се третираат како секој вработен граѓанин со сите права и обврски чија работа и напредок во нивната здравствена состојба се следи од интердисциплиниран тим;

- мобилните екипи и по излегување на корисниците од дневниот центар го следат нивното напредување и нивната здравствена состојба,

- корисниците што поминале низ дневните центри не се враќаат повторно во болница за разлика од болнички третирани кои по испуштањето од болница по извесен период повторно се враќаат во болница;

- за тешко болните и лицата што не се во можност сами да се грижат за себе се формираат геријатриски центри што е добро решение;

- за корисниците на услугите во болницата Скопје формирани се посебни интерни или друг вид одделенија заради третмани на болести што не се поврзани со психичката состојба, но тие одделенија не можат секогаш да ги преземаат сите можни мерки поради недоволната опременост и недостигот од стручен кадар. Инаку често се случува лицата што се лекуваат во психијатриските болници да не се примат во специјалистичките клинички центри за лекување на одделни болести што не се поврзани со менталното здравје.

ПРЕПОРАКИ

- подобрување на условите за престој во поглед на просторното семестување, храната, опремата, стручниот кадар, животната средина, затоплувањето (во болниците „ Скопје,, во Скопје и во Демир Хисар), со

што треба да се создадат услови за остварување и почитување на основните човекови права;

- промена на јавната свест дека и ментално болните лица имаат права и обврски и постојат можности за нивно вклучување во поголем број активности од општествено живеење,

- побврзо донесување на Законот за ментално здравје во кој треба да се утврдат правата за ментално болните лица и можностите за заштита на нивните права;

- обезбедување на неопходните средства од страна на државата за спроведување на реформите во начинот на постапувањето, третирањето и лекувањето на ментално болните лица;

- обучување на поголем број медицински или друг вид стручен кадар за работа и социо-психолошки третмани на ментално болните лица;

- обука на семејствата за прифаќање на болните и обезбедување соодветна грижа, материјална и стручна поддршка на семејствата;

- намалување на бројот на корисници во Психијатриските болници во Скопје и во и Демир Хисар што се на болничко лекување подолг период, а некои и доживотно, со формирање на помали центри со примена на современите начини на лекување и третирање на болните, како што се дневните центри, односно формирање на помали заедници каде болните ќе живеат како во семејство;

- преземање мерки за намалување на периодот за престој на болните лица на болничко лекување и нивно оспособување за самостоен живот или за живеење во семејствата, а само најтешко болните што не се во состојба сами да се грижат за себе или немаат кој да се грижи за нив да бидат болнички третирани, но да бидат третирани како згрижени лица со давање медицински услуги што можеби не би требало да биде во надлежност на здравствените установи, туку на посебни установи за згрижување;

- целосно реорганизирање на психијатриските болници и отварање повеќе центри во кои принципите на работа ќе бидат како во дневните центри што веќе работат, односно отварање дневни центри во сите општини, со цел опфаќање на поголем број лица особено на оние кои се подолго на болничко лекување ;

- формирање и обука на повеќе мобилни интердисциплинарни екипи кои континуирано и додека има потреба ќе го следат развојот на болниот и ќе му помагаат во нормалното живеење нему и на семејството;

- отварање повеќе заштитни работилници за вработување на наведените лица со надзор и контрола од посебен стручен тим како што е формиран во дневните центри;

- изнаоѓање решенија за сместување во посебни станови на лицата што се оспособени за самостоен живот, на кои не им е решено станбеното прашање, а не се во можност сами да го решат (сега посебен третман во дневните центри имаат само лицата што се станбено обезбедени и имаат примања по разни основи, со што се дискриминирани лицата што немаат такви услови).